

Справа «Л., В. та С. Л. проти Австрії»

39392/98 39829/98 L. and V. v. Austria
45330/99 S.L. v. Austria

У рішенні, ухваленому 9 січня 2003 року у справі «Л., В. та С.Л. проти Австрії», Європейський суд з прав людини Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 14 Конвенції, узятої у поєднанні зі ст. 8 Конвенції;
- не було потреби розглядати скарги на підставі лише самої ст. 8 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції, Суд призначив сплатити 15 000 євро заявникам Л. та В. та 5 000 євро заявнику С. Л. як компенсацію моральної шкоди, а також 10 633 євро, 6 500 євро і 5 000 євро заявникам Л., В. і С. Л. відповідно у відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявники Г. Л., 1967 р. н., А. В., 1968 р. н., С. Л., 1971 р. н., є громадянами Австрії. Перших два заявники мешкають у Відні, а С. Л. – у Бад-Гаштайн (Австрія).

8 лютого 1996 року Г. Л. був засуджений Регіональним кримінальним судом Відня на підставі ст. 209 Кримінального кодексу Австрії (надалі – КК) за гомосексуальні стосунки з неповнолітніми. Ця стаття забороняє повнолітнім чоловікам вступати у такі стосунки із неповнолітніми віком від 14 до 18 років, навіть якщо останні добровільно погоджуються на це. Заявника було засуджено до одного року позбавлення волі з відкладенням виконання вироку на три роки. Виходячи головним чином зі змісту щоденника Г. Л., суд встановив, що протягом 1989-1994 років, перебуваючи у різних країнах, він вступав у гомосексуальні відносини із численною кількістю молодих чоловіків віком від 14 до 18 років.

Судове рішення, яке стосувалося правопорушень, вчинених за кордоном, пізніше було скасоване, а покарання Г. Л. було зменшено до 11-ти місяців позбавлення волі з відкладенням виконання вироку на три роки. Унаслідок апеляції строк позбавлення волі було ще зменшено до 8 місяців. 27 травня 1997 року Верховний Суд Австрії відхилив заяву Г. Л. про скасування вироку. Заявник стверджував, що застосування ст. 209 КК порушувало його право на повагу до приватного життя та заборону дискримінації. Г. Л. також поставив питання про неконституційність згаданої статті.

21 лютого 1997 року А. В. було засуджено Регіональним кримінальним судом Відня на підставі ст. 209 КК за гомосексуальні стосунки із неповнолітніми та за злочин непристойності до 6-ти місяців позбавлення волі з відкладенням виконання вироку на три роки. Суд встановив, що А. В. вчинив один статевий оральний акт з особою 15-річного віку. Рішенням від 22 травня 1997 року апеляційний суд Відня відхилив апеляційну скаргу А. В.

С. Л. виявив свою статеву орієнтацію у віці 11-12 років. У той час як інших хлопців приваблювали жінки, увагу заявника емоційно й сексуально привертали чоловіки старшого віку. У віці 15 років він упевнився у своїй статевій орієнтації. С. Л. стверджував, що він проживав в околиці, де гомосексуальність вважалася табу. Він страждав через те, що повинен був приховувати свою статеву орієнтацію, а також від того, що до 18 років не міг вступати у статеві відносини із жодним дорослим партнером через ризик притягнення такої особи до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК. С. Л. боявся, бо розумів, що у випадку порушення кримінальної справи проти його партнера заявнику доведеться свідчити про інтимні аспекти його приватного життя. С. Л. також боявся реакції сторонніх осіб у разі, якщо б їм стало відомо про статеву орієнтацію заявника.

Зміст рішення Суду

Покликаючись на ст. 8 та 14 Конвенції, заявники стверджували, що їх засудження за ст. 209 КК порушувало їхнє право на повагу до приватного життя, а також те, що вони зазнали дискримінаційного ставлення. Заявники, зокрема, стверджували, що сам факт збереження чинності ст. 209 КК вже становить порушення права на повагу до приватного життя. Суд зауважив, що внаслідок рішення Конституційного Суду Австрії від 21 червня 2002 року ст. 209 КК втрачала чинність, починаючи з 10 липня 2002 року. Однак, незважаючи на це, національними органами не було порушено питання про зміну вироку Л. та В. з огляду на те, що стаття, за якою х було засуджено, втратила юридичну силу.

Аналізуючи обставини справи С. Л., Суд звернув увагу на те, що стаття 209 КК завадила заявнику вступати у статеві відносини. Відтак, Суд дійшов висновку, що заявник С. Л. у період до 18 років вже потерпав від самого факту чинності вказаної статті КК. Суд зазначив, що рішення Конституційного Суду Австрії про невідповідність ст. 209 Конституції Австрії не містило жодних вказівок щодо відшкодування потерпілим шкоди від порушення прав, передбачених Конвенцією. Суд зауважив, що у справах проти Австрії, які раніше надходили до Суду та стосувалися дії ст. 209 КК, Європейська комісія з прав людини не визнавала порушення ст. ст. 8 та 14 Конвенції. Проте Суд, як він неодноразово підкреслював, вважає Конвенцію живим інструментом, що має тлумачитися у світлі умов сьогодення.

На думку Суду, вирішальне значення мало питання про те, чи можна знайти розумне виправдання тому, що молоді особи чоловічої статі віком від 14 до 18 років потребували захисту від статевих відносин із дорослими чоловіками в той час, як особи жіночої статі того самого віку не захищалися від статевих відносин з дорослими чоловіками чи жінками. У зв'язку з цим Суд зважив за необхідне з'ясувати, наскільки схожим є регулювання відповідних питань у законодавстві інших держав, котрі ратифікували Конвенцію. Суд встановив, що у законодавстві європейських держав спостерігається всезростаючий консенсус стосовно того, аби не визнавати за правопорушення статеві відносини за взаємною згодою між особами різної чи однієї статі.

Уряд обґрунтовував свою позицію рішенням Конституційного Суду Австрії від 3 жовтня 1989 року, у якому ст. 209 КК кваліфікувалась як необхідна умова для уникнення «небезпечного впливу, що його може мати гомосексуальний досвід на молодих осіб». Втім, у ході парламентського слухання питання про можливе скасування ст. 209 КК, котре відбувалось 1995 року, переважна більшість експертів, які доповідали перед парламентарями, зазначали, що зазвичай особа усвідомлює свою статеву орієнтацію ще до досягнення віку статевої зрілості. Таким чином, стверджуючи це, запрошені спеціалісти заперечували гіпотезу про те, що неповнолітніх несвідомо «втягували» у гомосексуальні відносини. Незважаючи на новітні наукові підходи щодо відповідного питання, парламент Австрії у листопаді 1996 року, незадовго до засудження Л. та В., постановив зберегти чинність ст. 209 КК.

Стосовно твердження Уряду про те, що вказана стаття мала за мету відвернути негативний вплив, котрий потенційно може загрожувати гетеросексуальній більшості з боку гомосексуальної меншості, Суд зазначив, що самого цього аргументу недостатньо для виправдання різниці у ставленні держави до громадян з різною статевою орієнтацією.

Суд дійшов висновку, що Уряд Австрії не навів переконливих та вагомих аргументів для збереження чинності ст. 209 КК Австрії, а також пояснень, які виправдали б засудження заявників. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 14 Конвенції, узятої у поєднанні зі ст. 8 Конвенції. Суд не вважав за необхідне вирішувати окремо питання про порушення ст. 8 Конвенції.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай,

М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.